

Stare Bielany: Zadania ćwiczące twórcze myślenie i kreatywne pisanie

Przeznaczenie: jako ćwiczenia edukacyjne w szkole oraz w edukacji nieformalnej.

Grupa wiekowa: minimum 10 lat, z możliwościami indywidualnych adaptacji do wieku grupy.

Scenariusze:

Kreatywne pisanie/myślenie:

1. Poczta – str. 2.
2. U fryzjera – str. 3-4.
3. Heca na Bielanach – str. 5.

Stare Bielany:

4. Bielańskie bingo – str. 6.
5. Imiona – str. 7-8.

Dodatkowe informacje: scenariusze przygotowane zostały przez Fundację Loesje Polska w ramach projektu „Kultura pracuje na zmiany” dofinansowanego ze środków Biura Kultury m.st. Warszawy oraz Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury „Kultura – Interwencje. Edycja 2022”, w trakcie którego odbyła się gra terenowa inspirowana przestrzenią ulic Płatniczej, Schroegera, Kleczewskiej i Kasprowicza na Starych Bielanach. Poniższe ćwiczenia to wybrane zadania z gry, zmodyfikowane do formy scenariusza.

Jeśli zadania realizujesz na Bielanach, możesz spytać, co grupa wie o historii tej dzielnicy. Możesz opowiedzieć, że nazwa pochodzi od koloru szat kamedułów, którzy osiedlili się w klasztorze ufundowanym przez Władysława IV w 1639 r. na terenach Lasku Bielańskiego. Biel szat i klasztoru została zachowana w herbie dzielnicy. Jeszcze pod koniec XIX i na początku XX w. obecne Bielany były terenem wiejskim i miejscem niedzielnych wycieczek, m.in. dzięki statkom kursującym Wisłą i cumującym w przystani Młociny. Stare Bielany włączono do Warszawy w 1916 r., a pierwszym nowym osiedlem w tej przestrzeni była Zdobycz Robotnicza, budowana w stylu dworkowym w latach 1926-1932 na bazie idei miasta-ogrodu, w której istotna jest niska zabudowa i zieleń. Do terenu osiedla należała dzisiejsza ulica Płatnicza, przy której wciąż działają latarnie gazowe.

Więcej o historii Starych Bielan znajdziesz w książce „Bielany. Przewodnik historyczny” Jarosława Zielińskiego, udostępnionej przez autora w linku: www.bit.ly/BielanyPrzewodnik

Inne zadania z gier zrealizowanych przez Loesje w 2022 roku dostępne są na www.loesje.pl/zasoby.

SCENARIUSZ 1: POCZTÓWKA

Cele: Zapoznanie z formą pocztówki.

Rozwijane umiejętności: kreatywne pisanie, rysowanie, obserwacja detali, współpraca w grupie.

Formy pracy: indywidualna, w parach, grupowa (do wyboru).

Materiały: Kartki, długopisy, flamastry lub/i kredki.

Przebieg zajęć:

1. **Poproś**, aby każda osoba/grupa poświęciła chwilę na obserwację najbliższego otoczenia: architektury i jej detali, przyrody, interakcji między ludźmi oraz zanotowała lub narysowała przynajmniej 4 zaobserwowane rzeczy/zjawiska.

2. **Poproś**, aby każda osoba/grupa zanotowała minimum 4 zachowania, które zaobserwowała w tej przestrzeni. Alternatywnie – jeśli chcesz, aby późniejsze teksty były mniej oczywiste – możesz poprosić o 4 rzeczy, które osoba/osoby z grupy mają zrobić w tym tygodniu.

3. **Poproś**, aby każda osoba/grupa stworzyła pocztówkę – a w jej treść należy wkomponować minimum 5 różnych słów/fraz z odpowiedzi z punktów 1. i 2. (można je odmienić). Podkreśl, że w formie kartki pocztowej nie ma ujednoliconego stylu. Są często powtarzane formuły, jednak jej treść ma być przede wszystkim odbiciem relacji nadawczyni/nadawcy i adresata/adresatki.

Krótko **wprowadź** też w zwyczaj wysyłania kartek i **porozmawiaj** o niej z grupą. Pokaż pocztówki z różnych okresów, w tym np. kartki z połowy XIX w., gdy tradycja ta zaczynała się kształtować.

Jeśli zadanie realizujesz na Starych Bielanych – poproś o napisanie pocztówki ze Starych Bielanych. Wprowadź informację, że w budynku przy Schroegera 72 na parterze dawniej mieściła się poczta.

Rewers pocztówki do szybkiego wydruku znajdziesz wśród kartek na końcu pliku.

Jeśli masz czas, możesz poprosić o narysowanie go i samodzielne stworzenie awersu, rysowanego lub w formie kolażu.

Na koniec chętne osoby/grupy prezentują swoje pocztówki.

SCENARIUSZ 2: U FRYZJERA

Cele: Zapoznanie z twórczością Stefana Wiecheckiego i gwarą warszawską.

Rozwijane umiejętności: twórcze myślenie, kreatywne pisanie, współpraca w grupie.

Formy pracy: indywidualna, w parach, grupowa (do wyboru).

Materiały: Wcześniej przygotowane wydruki, długopisy.

Przebieg zajęć:

1. Wydrukuj i rozdaj:

A) większe kartki z poniższym tekstem, w którym brakuje pojedynczych słów,

B) mniejsze kartki, na których będą słowa, w których brakuje w tekście.

Wersję do szybkiego wydruku znajdziesz na końcu pliku.

A)

– [...] niech pani szanowna temczasem leci do fryzjera, _____ każe sobie poprawić, bo główka faktycznie _____, no i podszykuje się troszkie pod względem tego stroju. My zaczekamy, jak wszystko będzie gotowe, _____ całym towarzystwem do Krakowa na koronację.

Helena poleciała, a oni Goworka na bok _____ i mówią:

– Panie Gie, pojedziesz pan z Leszkiem do stolicy, ale szanuj się pan, do polityki się pan nie wtrącaj, bo może być _____ nieprzyjemność.

Przyszła nareszcie Helena od fryzjera, _____ się troszkie i na statek.

B)

BIERĄ – biorą

ROZKOCIUDŁANA – rozczochrana, w nietładzie

JEDZIEM – jedziemy

GRUBSZA/Y – poważniejsza/y, większa/y

ONDOLACJA – ondulacja

OCHAJTNAĆ (SIĘ) – doprowadzić (się) do ładu

Kolejność uzupełnień w tekście:

1) ondolację

3) jedziem

5) grubsza

2) rozkociudłana

4) bierą

6) ochajtnęła

2. **Poproś**, aby każda osoba/grupa uzupełniła tekst brakującymi słowami. Można je odmieniać.

3. **Spytaj**, czy są osoby chętne, by przeczytać uzupełniony tekst z podziałem na role.

3. **Zainicjuj** dyskusję związaną z tekstem, dzięki której zapoznasz grupę z twórczością Stefana „Wiecha” Wiecheckiego i gwarą warszawską, np.

a) Czy po stylu wypowiedzi domyślacie się kto jest autorem tekstu? Co o nim wiecie?

b) Może wiecie, gdzie w centrum Warszawy jest pasaż jego imienia?

4. **Poinformuj**, że tekst z wycięciami pochodzi z opowiadania „Leszek, popraw koronę” z książki „Helena w stroju niedbałym, czyli królewskie opowieści pana Piecyka” Stefana „Wiecha” Wiecheckiego (10.08.1896-26.07.1979). Tom to zbiór opowieści pana Piecyka o historii Polski i jej władcach, w którym Wiech obficie korzysta ze stylu i słownictwa gwary warszawskiej. Pan Piecyk jest postacią stworzoną przez Wiecha, występującą głównie w powojennych tekstach pisarza.

5. **Wprowadź** informacje o Wiechu i jego twórczości oraz gwarze (warszawskiej i nie tylko) dostosowane do wieku grupy.

Słownik gwary warszawskiej dostępny jest na www.gwara-warszawska.waw.pl/slownik

Możesz podkreślić, że twórczość Wiecha dużo bardziej niż Bielaniem związana jest z Wolą czy Pragą – gdzie Wiech mieszkał i często przebywał. Jednak w latach międzywojennych i tuż po wojnie Bielany były przedmieściem, a w dzielnicach peryferyjnych gwara warszawska też była na porządku dziennym. Wiech opisywał niedzielne eskapady warszawiaków na Bielany w felietonie „U Bochenka na Bielanach”, przywołując nieistniejącą już karczmę Bochenka w Lasku Bielańskim.

Julian Tuwim nazwał pisarza „Homerem warszawskiej ulicy”, a w nieukończonym poemacie „Kwiaty polskie” powiązał Wiecha z Bielaniem w jednym fragmencie, nawiązując do bielańskich majówek: www.gwara-warszawska.waw.pl/wiech/bez

SCENARIUSZ 3: HECA NA BIELANACH

Cele: Zapoznanie z gwarą warszawską.

Rozwijane umiejętności: twórcze myślenie, kreatywne pisanie, współpraca w grupie.

Formy pracy: indywidualna, w parach, grupowa (do wyboru).

Materiały: Wcześniej przygotowane wydruki, długopisy.

Przebieg zajęć:

1. Wydrukuj i rozdaj kartki z poniższym zestawem słów:

(wersję do szybkiego wydruku znajdziesz na końcu pliku)

☐ zagryzka	☐ chojrak	☐ dycha	☐ napatoczyć się
☐ (dać) cynk	☐ gliniarz	☐ facjata	☐ bajer

2. Spytaj, co znaczą poszczególne słowa i w razie potrzeby wyjaśnij znaczenie.

Krótko powiedz, że pochodzą z gwary warszawskiej i są powszechnie używane także w potocznym języku polskim. Jeśli masz czas, możesz porozmawiać z grupą o różnych stylach polszczyzny.

3. Poproś, aby każda osoba/grupa zakreśliła dwa dowolne słowa z wręczonej kartki.

4. Poproś, aby każda grupa/osoba wyobraziła sobie, że na Bielanych obserwuje niecodzienne zdarzenie: „udział” biorą w nim oba zakreślone na kartce słowa.

Zadaniem jest napisanie nagłówka, który zawiera oba słowa (można je odmienić) i anonsuje to zdarzenie w „Kuryerze Wieczornym”.

5. Rozdaj kolejne kartki – z poniższym zestawem słów:

- tertolić się (robić coś powoli)	- meduza (galareta z nóżek)
- parzykłak (fryzjer)	- jubel (głośna impreza)

Teraz **poproś**, aby każda osoba/grupa opisała zdarzenie z nagłówka w formie krótkiego anonsu, w który zostaną wkomponowane powyższe słowa (w dowolnej kolejności; można je odmienić).

Różnym grupom możesz rozdać inne zestawy słów – słownik gwary warszawskiej znajdziesz na www.gwara-warszawska.waw.pl/slownik

SCENARIUSZ 4: BIELAŃSKIE BINGO

Cele: Obserwacja przyrody i detali otoczenia.

Rozwijane umiejętności: obserwacja otoczenia, zwracanie uwagi na detale, współpraca w grupie.

Formy pracy: indywidualna, w parach, grupowa (do wyboru).

Materiały: Wcześniej przygotowane wydruki, długopisy.

Przebieg zajęć:

1. Wprowadź informacje wyjątkowości botanicznej Bielan, dostosowane do poziomu wiedzy grupy np. na Bielanach żyją rzadkie motyle – paź żeglarz, paź królowej i zawisak tawulec, zaś bielańskie dęby zamieszkuje chrząszcz kozioróg dębosz. Można je spotkać głównie w Lesie Bielańskim, który stanowi relikw Puszcy Mazowieckiej.

2. Wydrukuj i rozdaj kartki z poniższą planszą do bingo.

(wersję do szybkiego wydruku znajdziesz na końcu pliku)

Poproś, aby w trakcie spaceru po okolicy każda osoba/grupa zaznaczyła wszystkie napotkane rośliny i zwierzęta. Bingo możesz dowolnie zmodyfikować do wieku i poziomu wiedzy osób biorących udział w ćwiczeniu.

Na odwrocie planszy można notować też wszystkie inne zaobserwowane rośliny i zwierzęta.

wrona	lipa	pelargonia	monstera	bratki
kot	wiewiórka	grzyb	pies	wróbek
pająk	kaktus	mech	paproć	komar
sikorka	ptak	drzewo	gołąb	bukszpan
dąb	pszczola	mrówka	kasztan	biedronka

SCENARIUSZ 5: IMIONA

Cele: Zapoznanie z patronami i patronkami ulic na Starych Bielanych.

Rozwijane umiejętności: twórcze myślenie, współpraca w grupie.

Formy pracy: indywidualna, w parach, grupowa (do wyboru).

Materiały: Wcześniej przygotowane wydruki, długopisy.

Przebieg zajęć:

1. Wydrukuj i rozdaj kartki z poniższą tabelką:

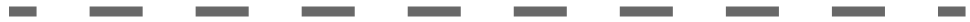
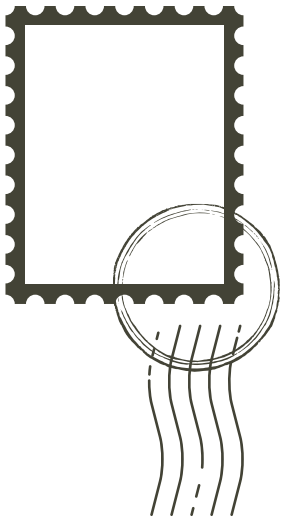
(wersję do szybkiego wydruku znajdziesz na końcu pliku)

2. Poproś, aby każda osoba/grupa połączyła imiona i nazwiska oraz związane z nimi informacje.

1) Jan	a) Fontana	Przedstawiciel Młodej Polski, zmarł w Zakopanem, gdzie mieści się muzeum jego imienia. Prekursor wiersza wolnego.
2) Helena	b) Schroeger	Studiował we Lwowie. Twórca Koziołka Matołka.
3) Zofia	c) Zug	Nazywany „sumieniem polskiej literatury”. Jego ananim to Iksmoreż. Prezydent Rzeczypospolitej Zakopiańskiej.
4) Szymon Bogumił	d) Żeromski	Pisarka i tłumaczka, emancypantka, znana jako Hajota. Pisała m.in. utwory inspirowane pobytem w Afryce.
5) Kornel	e) Staff	Kamienica jego imienia mieści się przy Zakroczymskiej 2.
6) Maria	f) Kasprowicz	Twórca pierwszego Słownika Języka Polskiego (1807-14).
7) Samuel Bogumił	g) Szolc-Rogozińska	Zaprojektował pływający Most Ponińskiego (1775) u wylotu Bednarskiej; za którego przejście obowiązywała opłata 2gr.
8) Władysław	h) Nałkowska	Twórca „Klehd sezamowych” i „Klehd polskich”.
9) Efraim	i) Pawlikowska-Jasnorzewska	Zaprojektował browar na Solcu (1768), Elizeum (1778), ewangelicki kościół Św. Trójcy (1781), Grubą Kaškę (1783).
10) Stefan	j) Makuszyński	Prawnik, reporter, dyplomata, korespondent „Wiadomości Literackich” podczas wojny domowej w Hiszpanii.
11) Ksawery	k) Leśmian	Poetka, dramatopisarka, autorka słuchowisk. Związana z grupą „Skamander”, znana z miniatur poetyckich.
12) Jakub	l) Linde	Jego ojciec był organistą i pragnął, aby syn kontynuował zawód. Otrzymał literackiego Nobla w 1924 r.
13) Leopold	ł) Pruszyński	Z jej utworu pochodzi „Ludzie ludziom zgotowali ten los”.
14) Bolesław	m) Reymont	Poeta i tłumacz, przełożył „Cierpienia młodego Wertera”. Uczestniczył w dyskusjach lwowskiej grupy „Płanetnicy”.

Jeśli ćwiczenie realizujesz w przestrzeni Starych Bielany, dodaj, że po przyłączeniu do Warszawy w 1930 roku, wiele ulic w tej okolicy zyskała nazwy patronimiczne od nazwisk literatów i architektów związanych z historią Warszawy.

Są tu też nazwy odmiejscowe (np. Chełmżyńska; dzisiejsza Płotnicza) lub pamiątkowe (plac Konfederacji Barskiej, z czasem skrócony do „plac Konfederacji”).

– [...] niech pani szanowna temczasem leci do fryzjera, _____ każe sobie poprawić, bo główka faktycznie _____, no i podszykuje się troszkie pod względem tego stroju. My zaczekamy, jak wszystko będzie gotowe, _____ całym towarzystwem do Krakowa na koronację.

Helena poleciała, a oni Goworka na bok _____ i mówią:

– Panie Gie, pojedziesz pan z Leszkiem do stolicy, ale szanuj się pan, do polityki się pan nie wtrącaj, bo może być _____ nieprzyjemność.

Przyszła nareszcie Helena od fryzjera, _____ się troszkie i na statek.

BIERĄ – biorą

ROZKOCIUDŁANA – rozczochrana, w nieładzie

JEDZIEM – jedziemy

GRUBSZA/Y – poważniejsza/y, większa/y

ONDOLACJA – ondulacja

OCHAJTNAĆ (SIĘ) – doprowadzić (się) do ładu

– [...] niech pani szanowna temczasem leci do fryzjera, _____ każe sobie poprawić, bo główka faktycznie _____, no i podszykuje się troszkie pod względem tego stroju. My zaczekamy, jak wszystko będzie gotowe, _____ całym towarzystwem do Krakowa na koronację.

Helena poleciała, a oni Goworka na bok _____ i mówią:

– Panie Gie, pojedziesz pan z Leszkiem do stolicy, ale szanuj się pan, do polityki się pan nie wtrącaj, bo może być _____ nieprzyjemność.

Przyszła nareszcie Helena od fryzjera, _____ się troszkie i na statek.

BIERĄ – biorą

ROZKOCIUDŁANA – rozczochrana, w nieładzie

JEDZIEM – jedziemy

GRUBSZA/Y – poważniejsza/y, większa/y

ONDOLACJA – ondulacja

OCHAJTNAĆ (SIĘ) – doprowadzić (się) do ładu

zagryzka chojrak dycha napatoczyć się
 (dać) cynk gliniarz facjata bajer

- tertolić się (robić coś powoli)

- parzykłąk (fryzjer)

- meduza (galareta z nóżek)

- jubel (głośna impreza)

zagryzka chojrak dycha napatoczyć się
 (dać) cynk gliniarz facjata bajer

- tertolić się (robić coś powoli)

- parzykłąk (fryzjer)

- meduza (galareta z nóżek)

- jubel (głośna impreza)

zagryzka chojrak dycha napatoczyć się
 (dać) cynk gliniarz facjata bajer

- tertolić się (robić coś powoli)

- parzykłąk (fryzjer)

- meduza (galareta z nóżek)

- jubel (głośna impreza)

zagryzka chojrak dycha napatoczyć się
 (dać) cynk gliniarz facjata bajer

- tertolić się (robić coś powoli)

- parzykłąk (fryzjer)

- meduza (galareta z nóżek)

- jubel (głośna impreza)

wrona	lipa	pelargonia	monstera	bratki
kot	wiewiórka	grzyb	pies	wróbel
pająk	kaktus	mech	paproć	komar
sikorka	ptak	drzewo	gołąb	bukszpan
dąb	pszczola	mrówka	kasztan	biedronka

wrona	lipa	pelargonia	monstera	bratki
kot	wiewiórka	grzyb	pies	wróbel
pająk	kaktus	mech	paproć	komar
sikorka	ptak	drzewo	gołąb	bukszpan
dąb	pszczola	mrówka	kasztan	biedronka

1) Jan	a) Fontana	Przedstawiciel Młodej Polski, zmarł w Zakopanem, gdzie mieści się muzeum jego imienia. Prekursor wiersza wolnego.
2) Helena	b) Schroeger	Studiował we Lwowie. Twórca Koziółka Matołka.
3) Zofia	c) Zug	Nazywany „sumieniem polskiej literatury”. Jego ananim to Iksmoreż. Prezydent Rzeczypospolitej Zakopiańskiej.
4) Szymon Bogumił	d) Żeromski	Pisarka i tłumaczka, emancypantka, znana jako Hajota. Pisała m.in. utwory inspirowane pobytem w Afryce.
5) Kornel	e) Staff	Kamienica jego imienia mieści się przy Zakroczymskiej 2.
6) Maria	f) Kasłowicz	Twórca pierwszego Słownika Języka Polskiego (1807-14).
7) Samuel Bogumił	g) Szolc-Rogozińska	Zaprojektował pływający Most Ponińskiego (1775) u wylotu Bednarskiej; za którego przejście obowiązywała opłata 2gr.
8) Władysław	h) Nałkowska	Twórca „Klehd sezamowych” i „Klehd polskich”.
9) Efraim	i) Pawlikowska-Jasnorzewska	Zaprojektował browar na Solcu (1768), Elizeum (1778), ewangelicki kościół Św. Trójcy (1781), Grubą Kaškę (1783).
10) Stefan	j) Makuszyński	Prawnik, reporter, dyplomata, korespondent „Wiadomości Literackich” podczas wojny domowej w Hiszpanii.
11) Ksawery	k) Leśmian	Poetka, dramatopisarka, autorka słuchowisk. Związana z grupą „Skamender”, znana z miniatur poetyckich.
12) Jakub	l) Linde	Jego ojciec był organistą i pragnął, aby syn kontynuował zawód. Otrzymał literackiego Nobla w 1924 r.
13) Leopold	ł) Pruszyński	Z jej utworu pochodzi „Ludzie ludziom zgotowali ten los”.
14) Bolesław	m) Reymont	Poeta i tłumacz, przełożył „Cierpienia młodego Wertera”. Uczestniczył w dyskusjach lwowskiej grupy „Płanetnicy”.